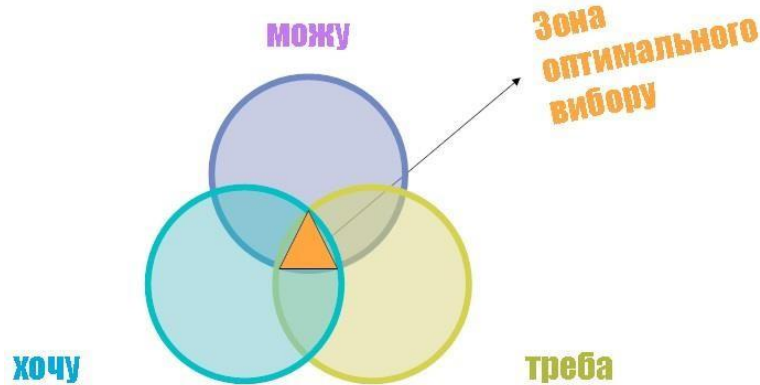

Як не помилитися у виборі професії?

Одним із найважливіших кроків у житті є вибір професії. Від того, яким буде твій вибір залежить, як складеться подальше життя та як ти в ньому будеш себе почувати.

Для прийняття правильного рішення при виборі професії необхідно враховувати ряд факторів – власні побажання, психологічні особливості та можливості й потреби ринку праці. Існує **формула вибору професії**, яка поєднує наступні компоненти: «хочу» - «можу» - «треба».

Хочу: твої прагнення (бажання, інтереси, схильності, ідеали);

Можу: твої можливості (стан здоров'я, здібності, рівень знань, характер, темперамент);

Треба: стан ринку праці, соціально-економічні проблеми в регіоні.

Зона оптимального вибору (ЗОВ).

Потрібно зіставити свої бажання із реальними можливостями і потребами на сучасному ринку праці. Наприклад у майбутньому ти бачиш себе дантистом. Робота, як то кажуть "не вагони розвантажувати" і за неї гарно платять. Та чи замислювалися ти при цьому над тим, чи зможуть твої руки працювати як руки ювеліра і чи зможеш ти відстояти у конкурентів своє місце у світі стоматологічних послуг?

Отже, потрібно чітко усвідомлювати, що умова оптимального вибору професії знаходиться у центрі перехрестя 3-х складових Хочу – Можу – Треба.

Вибір професії – це складний і відповідальний крок у житті кожного, тому його потрібно робити свідомо й обдуманно. Досягнути своєї мети допоможе детальний алгоритм цього вибору, який передбачає наступні кроки:

Крок 1

Подумай, що тебе цікавить у житті, до чого ти прагнеш, чим тобі подобається займатися, що б ти хотів робити, які професії тобі подобаються, які умови праці тебе приваблюють, що ти хотів би отримувати від своєї майбутньої професії? Давши відповідь на ці питання, ти зробиш перший крок

до правильного, свідомого вибору професії.

Крок 2

Якщо ти не можеш визначити професії, які тобі подобаються, тоді уважно вивчи класифікацію професій за предметом, метою, знаряддями і умовами праці.

Крок 3

Визнач свій професійний тип та відповідне професійне середовище, яке тобі підходить найкраще, та узгодь його з професіями, які ти визначив для себе в попередньому кроці.

Крок 4

Вивчи свої професійні інтереси і нахили, мотиви вибору професії, скориставшись методиками Карта інтересів, ДДО, ПДО, Мотиви вибору професії і співстав їх з професіями, які тобою були визначені в попередніх кроках. Якщо там були професії, які не співпали з твоїми інтересами і нахилами, то викресли їх зі свого списку, залишивши тільки ті, які потрібно поглиблено вивчити.

Крок 5

Вивчи детально описи відібраних професій; поговори, якщо є можливість, з представниками цих професій та з'ясуй, в чому зміст їхньої праці, чим вони їм подобаються. Познайомся з характером і умовами їх праці, поцікався, де вони отримували цю професію і які реальні можливості працевлаштування за ними. Спробуй, випробувати себе в цих професіях, хоча би в змодельованих професійних ситуаціях.

Крок 6

Склади перелік вимог, які висувають визначені тобою професії до людини, до її психофізіологічних і фізичних якостей та запиши. Визнач, наскільки всі записані тобою вимоги важливі – можливо, є менш важливі вимоги, які, за великим рахунком, можна і не враховувати.

Крок 7

Вивчи самого себе якомога глибше, тобто визнач свої задатки, здібності, темперамент, риси характеру, вольові якості, трудові навички (за результатами вивчення шкільних предметів та занять у гуртках, секціях тощо); визнач свій фізичний розвиток і стан здоров'я.

Крок 8

Дізнайся в центрах зайнятості про професії та спеціальності, які потрібні на ринку праці сьогодні та реальне працевлаштування за спеціальностями, які ти визначив для себе, та визнач бажаний рівень професійної підготовки за ними.

Крок 9

Оціни свою відповідність вимогам кожної з професій, які ти визначив і проаналізував: чи розвинені в тебе професійні якості, чи відповідають твої здібності, психологічні особливості, стан здоров'я вимогам професій, які ти хотів би обрати. Визнач, яка професія із всього списку найбільше тобі підходить за всіма пунктами вимог.

Крок 10

Визнач, які труднощі, перешкоди, помилки можуть виникнути при досягненні твоєї професії.

Крок 11

Визнач основні практичні кроки до успіху: у якому навчальному закладі ти можеш отримати професійну освіту, як розвивати у собі професійно важливі якості, як можна отримати практичний досвід роботи за “своєю” спеціальністю (займатись у відповідних гуртках, секціях, МАН тощо), як підвищити свою професійну майстерність та конкурентоспроможність на ринку праці.

Крок 12

Перед тим, як прийняти остаточне рішення, не забудь порадитися також із батьками, рідними, друзями, вчителями, психологом, профконсультантом та іншими дорослими, які добре знають тебе.

ВІСІМ основних помилок при виборі професії Чого робити не варто...

1. Обирати професію, не маючи про неї достовірної інформації.

Більшість молодих людей, які розмірковують про подальші освітні плани або про працевлаштування, взагалі дуже мало поінформовані про те, які бувають професії, й чим займаються їхні представники. У результаті молоді люди опиняються в ситуації вибору kota в мішку.

Аналізуючи, чи підходить тобі та або інша професія потрібно, в першу чергу, знайти інформацію про те, як, власне, складається типовий робочий день її представників, скільки часу та на яку конкретно діяльність вони витрачають. Сутність не в назві професії, а в тому, що саме й у яких умовах потрібно буде робити.

Важливо замислитися й над такими питаннями. Які вимоги професія пред'являє до здібностей людини й які протипоказання має, який рівень підготовки необхідний для оволодіння нею, де її можна здобути, чи дає вона перспективи кар'єрного росту та з чим саме вони пов'язані, чи затребувана професія на ринку праці.

2. Орієнтуватися тільки на такі ознаки, як престижність і/або прибутковість.

Розповсюджена омана полягає в тому, щоб розглядати престижну професію саму по собі в якості джерела доходу

- ніби гроші дістаються просто за те, що людина нею володіє. Тут потрібно розуміти наступне.

По-перше, оплачується не професія, а посада, тобто виконання конкретних функцій у тій або іншій організації. Звичайно, потенційний рівень прибутковості в різних сферах діяльності різниться, але справа тут, насамперед, не в професії як такій, а в місці роботи людини, її статусі, рівні майстерності, балансі попиту та пропозиції на ринку праці.

По-друге, ті професії, що сприймаються як престижні, насправді далеко не обов'язково найприбутковіші. Адже бажаючих займатися ними звичайно виявляється набагато більше, ніж реально потрібно. Так, наприклад, середній рівень доходів кваліфікованих робітників в останні роки є вищим, ніж у економістів або юристів, однак порівняйте конкурси на навчання за цими спеціальностями...

Крім того, саме поняття «престижність» досить відносне: воно залежить від кола спілкування (в очах різних людей престижними виглядають зовсім різні види праці) і досить швидко змінюється.

3. Ставити знак рівності між професією та навчальним предметом.

Розповсюджена омана школярів, а часом і студентів, полягає в тому, щоб фактично поставити знак рівності між навчальним предметом і якоюсь сферою професійної діяльності, міркуючи за принципом: «подобається література, то буду літератором». Але що це за професія така, дозвольте запитати? Автор художньої літератури, чи що? Звичайно, в цілому можливий і такий варіант, але куди частіше мова йде про безліч інших видів професійної діяльності. Можна бути редактором, коректором, викладачем мови та літератури, перекладачем, науковим співробітником в галузі філології й т. д. Все це різні професії, і діяльність їхніх представників не дуже схожа на ту, яку виконують школярі на уроках літератури.

Це міркування стосується й інших навчальних предметів. Вони є не професіями, а певними сферами знань, основи яких потрібно опанувати, у тому числі й для професійного становлення.

4. Переносити ставлення до людини, представника певної професії, на професію як таку.

Якщо нам подобається або не подобається конкретна людина, це ні в якій мірі не є характеристикою її спеціальності й не свідчить про те, що й нам варто нею займатися. «Гарна людина» - це не професія. Звичайно, на неї хочеться бути схожим, але стосується це особистісних якостей і загального ставлення до праці, а не підміне здатності до конкретного виду діяльності.

А якщо, навпаки, нам зустрівся хтось неприємний, відразливий? Часом це може відвернути й від його професії:

«Не хочу бути на нього схожим». Але, погодьтеся, за тих самих обставин можливий і протилежний висновок: «Стану гарним представником цієї професії, а не таким, як він»!

Тож висновок про те, як на кого реагувати, а також відповідальність за професійний вибір однаково залишаються за вами.

5. Вибирати професію «за компанію».

По суті, за цією позицією стоїть відхід від особистої відповідальності за ухвалення рішення. Але іноді, до речі, такий вибір може виявитися успішним - адже в компанії найчастіше збираються люди, здатності й інтереси яких у значній мірі збігаються. Однак це саме елемент везіння-невдачі, а не наслідок усвідомленого й осмисленого рішення.

6. Підмінювати вибір професії вибором рівня освіти або місця її здобуття.

Більш виправданою є позиція, коли людина спочатку вирішує, чим би вона хотіла займатися, а потім розглядає можливі варіанти одержання конкретної професії, а не виходить з бажання вчитися в певному місці або просто одержати вищу освіту як таку, не важливо за якою спеціальністю.

Якщо абітурієнт, бажаючи опанувати певною професією, не зміг вступити на навчання саме туди, куди хотів споконвічно, логічніше зберегти вірність професії та пошукати інші варіанти її отримання. Наприклад, піти отримувати не вищу, а середню фахову освіту, маючи на увазі, що в перспективі буде можливість продовжити навчання й у виші. Це краще, ніж вступати на свідомо нецікаву для себе спеціальність, нехай навіть і в престижному університеті.

7. Ігнорувати власні здатності й інтереси.

Робити своєю професією доцільно те, що подобається й що добре виходить. Звичайно, це звучить банально, однак дуже часто на це не звертають уваги.

Іноді люди вважають це взагалі неважливим (буду робити що завгодно, аби тільки добре платили). Але людина не зможе досягти високих результатів у тій роботі, яка не відповідає її індивідуальним особливостям або просто неприємна. Крім того, навряд чи така людина буде відчувати себе щасливою, розуміючи, що вона «викидає з життя» величезну кількість часу й сил в обмін на гроші.

Ще одна причина такої помилки - незнання власних здібностей та інтересів.

Неможливо сказати, чи сподобається робота та чи буде вона добре виходити, не спробувавши себе в чомусь подібному. Звичайно, далеко не всі роботи вдасться спробувати на особистому досвіді, попередньо не одержавши відповідну освіту. Але в таких випадках можна судити про схильність до них за непрямими ознаками: інтерес до конкретної сфери, бажання активно одержувати інформацію про діяльність таких фахівців, легкість осмислювання та запам'ятовування цих відомостей.

8. Прислухатися до думки людей, не компетентних у питаннях вибору професії.

Так вже сталося, що давати поради, у тому числі й щодо питання «ким бути», любляють доволі багато людей та наших друзів. Проте обґрунтовано порекомендувати щось у такій серйозній сфері, як професійне самовизначення, можна тільки за умови збігу декількох моментів. А саме:

- знання специфіки тих професій, про які йде мова, а також ситуації на ринку праці; знання індивідуально-психологічних особливостей того, хто робить вибір;

- розуміння суті психологічних проблем, які виникають на різних етапах професійного самовизначення.

Зрозуміло, що обґрунтовано міркувати про це може або спеціально підготовлений професіонал (психолог, працівник служби зайнятості), або той, хто дуже добре знає вас і знає з власного досвіду про певну групу професій.

Бажаємо успіхів!